

ENKELE INTERESSANTE HETEROBASIDIOMYCETEN UIT BELGIË

JOS SCHOUTTETEN¹ & KAREL VAN DE PUT

¹Brusselsestraat 100, B-9660 Brakel

²Dascottelei 72-2, B-2100 Deurne

Abstract

During last years some interesting collections were made in Belgium. Records of *Filobasidiella lutea*, *Tremella moriformis*, *Sebacina dimitica*, *Platygløea disciformis*, *Exidiopsis griseobrunnea* are presented. A new collection of *Spiculogloea minuta* in *Hyphoderma setigerum* is briefly mentioned.

Samenvatting

De laatste jaren werden enkele interessante heterobasidiomyceten verzameld in België. Dit artikel geeft een beschrijving van zes soorten; bij de eerste drie worden tekeningen gegeven.

Filobasidiella lutea P. Roberts
Mycotaxon 63: 198 (1997)

Fig. 1 (a-d)

Onderzocht materiaal: prov. Oost-Vlaanderen, Ruiselede, Axpoele, D2.15.30, 16-09-2006, leg. Jos Schoutteten, herbarium *J.Schoutteten* 06/50.

Vruchtlichaam niet aanwezig, groeit als parasiet in het vruchtlichaam van de gastheer, *Granulobasidium vellereum* (Ellis & Cragin) Jülich. Hyfen hyalien, dunwandig, 3-3,5 µm breed, gespen enkel aanwezig aan de basis van de basidiën (niet opgemerkt aan de andere structuren). Basidiën zeer lang, 110-250 (320) µm, wat clavaat, bovenaan 7-8 µm breed, en daar tot een vijftal µm diep partieel kruiselings gesepteerd, onderaan 6 µm breed en met een grote gesp overgaand in een 20-25 µm lang soort tussenstuk dat zijdelings op een gewone hyfe ontspringt. Basidiosporen rond, 4,5-6 µm diameter, ze ontstaan apicaal aan de basidie, ter hoogte van de 4 half open kamertjes; afzonderlijk vrijgezet, waarbij de bovenste spore maar loskomt wanneer de volgende bijna volgroeid is.

Filobasidiella lutea is een door P. Roberts beschreven soort (1997) die, wanneer goed ontwikkeld, een gele wasachtige laag vormt op het hymenium van de gastheer en dan duidelijk aantoonbaar is. In deze collectie was er macroscopisch geen duidelijke aanwezigheid van een parasiet te zien waardoor de vreemdsoortige elementen aanvankelijk wel voor enige verwarring zorgden. In bovenaanzicht is er enige gelijkenis, afgezien van de aanwezige partiële septen, met de basidiën van een *Tulasnella* J. Schröt. Ginns & Bernicchia (2000) leggen nogal veel nadruk op het aanwezige tussenstuk onder de basidie, die er door de grote uitspringende gesp het uitzicht krijgt van een echte console. Hier op wordt in de oorspronkelijke beschrijving niet verder ingegaan. Ook in tegenstelling met de observatie van Roberts dat de tweede generatie van sporen slechts vrijkomt wanneer de eerste bijna volgroeid is, wat ook bij onze collectie het geval scheen te zijn, tekenen Ginns & Bernicchia (2000) een sporenketting van een zestal generaties. Uiteraard kan het maken van een pletpreparaat hier een rol in spelen. De soort blijkt zeer gastheer-specifiek te zijn. De anamorfe van verschillende *Filobasidiella*- en *Filobasidium* soorten behoren tot het gistachtige genus *Cryptococcus* Vuill. (Sampaio et al. 2002). Zo is bv. *Filobasidiella neoformans* de perfecte vorm van *Cryptococcus neoformans* (San Felice) Vuill., een zeer gevaarlijke en geduchte humane parasiet.

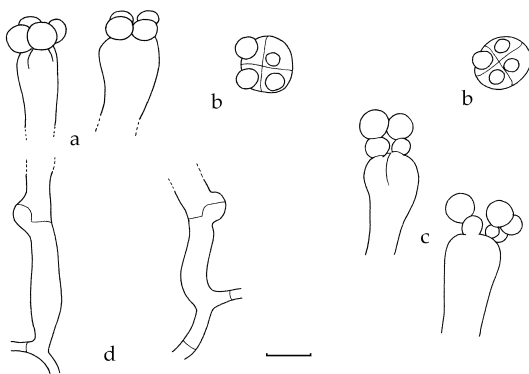

Fig. 1. *Filobasidiella lutea*: a. basidiën; b. basidiën in bovenaanzicht; c. basidiosporen; d. subbasidiaal tussenstuk. Maatstreef = 10µm.

Tremella moriformis Berk.
Smith's English Flora, Fungi: 34 (1812)

Fig. 2 (a-b)

Vruchtlichaam als een onregelmatig bultig hobbelig hoopje, als een braambes of moerbeï, zwartpaars van kleur, ongeveer 10 mm breed en 7 mm hoog. Hyfen met gespen, 1-3,5 μm diameter. Basidiën tremelloïd, globuleus, 15-17 μm diameter; 4 sterigmen 75 tot 100 (150) μm lang en ongeveer 2 μm breed, apicaal wat lanceolaat en daar tot 3,5 μm breed. Basidiosporen meestal bolrond, soms wat subglobuleus, 8-10 μm diameter. Conidiën niet waargenomen. De microscopische elementen zijn in water paars gekleurd.

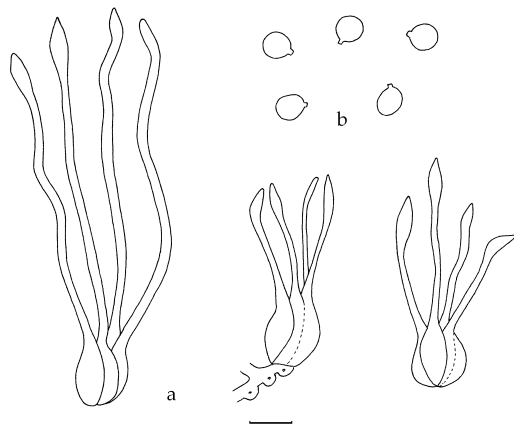

Fig. 2. *Tremella moriformis*: a. basidiën; b. sporen. Maatstreef = 10 μm

Onderzocht materiaal: prov. Antwerpen, Berchem-Station, Wolvenberg, C4.37.11, 20-11-2007 op liggende ontschorste stam van *Acer pseudoplatanus*, leg. K. Van de Put, herbarium KV.07.11.20.01

Tremella moriformis is blijkbaar een zeer zeldzame soort. Ondanks zijn zeer opvallend uiterlijk zijn van deze soort in het herbarium van Meise slechts twee Belgische vondsten aanwezig, beide van Bommer en Rousseau. Eén uit De Panne van april 1891, de andere uit Champlon van oktober 1908. Zowel Bourdot & Galzin (1928) als Wojewoda (1977) vermelden de aanwezigheid van conidiën en conidioforen. Deze werden in onze collectie niet gevonden. Het betreft hier waarschijnlijk een wat ouder vruchtlichaam waarbij kon waargenomen worden dat de basidiën, met reeds afgeworpen basidiosporen, vrij gemakkelijk loskwamen van het subhymenium. Toch kon er nog een zeer rijke sporee geogst worden. De sterigmen waren veelal opvallend slank en zeer lang in vergelijking met veel andere *Tremella*'s.

Sebacina dimitica Oberw.
Ber. dt. bot. Ges. 36: 53 (1963)

Fig. 3 (a-c)

Vruchtlichaam resupinaat, taai gelatineus, grijsachtig oker. Hyfenstelsel dimitisch, hyalien, zonder gespen.

Generatieve hyfen 1-3,5 μm breed; skelethyfen dikwandig, vertakkend, soms wat kronkelig en wat knoestig, dextrinoid en sterk congofiel. Basidiën tremelloïd, subglobuleus 14-16 \times 10-13 μm diameter en kort gesteeld, met 4 sterigmen. Sporen ellipsoid tot wat amygdaloid, 9-11 \times 6-7 μm .

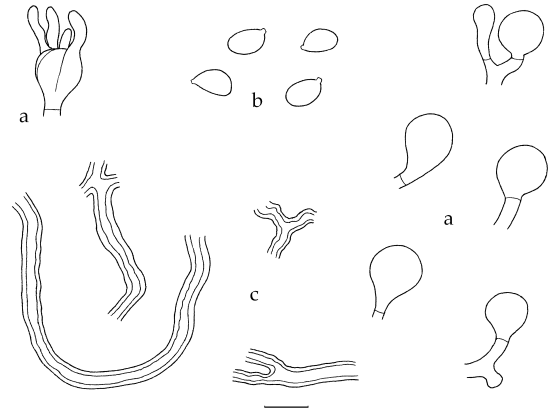

Fig. 3. *Sebacina dimitica*: a. basidiën; b. basidiosporen; c. skelethyfen. Maatstreef = 10 μm .

Onderzocht materiaal: prov. Namen, Hastière-Lavaux, 20-09-2007, op tak loofhout, leg. J. Schoutteten, herbarium J.Schoutteten/07/37.

Deze *Sebacina dimitica* bleek een nogal lastig te bepalen soort. Het dimitische karakter veroorzaakte heel wat problemen bij het maken van een pletpreparaat. Hierdoor werden de generatieve hyfen sterk uit elkaar geklopt terwijl de skelethyfen het geheel wat vertroebelden. Ook de sterk congofiele eigenschap van de skelethyfen was verrassend, waardoor eerder nog gedacht werd aan een vermenging van een *Sebacina* met een andere myceet. Alleen de zichtbare overgang van generatieve in skelethyfen bracht duidelijkheid. De skelethyfen bleken er wel wat kronkeliger uit te zien dan deze afgebeeld in Wojewoda (1977).

Platyglea disciformis (Fr.) Neuhoff 1936
= *Achroomyces disciformis* (Fr.) Donk
Taxon 7: 164 (1958)

Vruchtlichaam taai gelatineus, 3 mm diameter, als vuilwitte vlekken door de schors brekend van een dode lindetak (*Tilia* sp.). Hyfen zonder gespen, hyalien, glazig-dikwandig, 3-4 μm breed, zeer breekbaar en fragmenterend in een pletpreparaat. Basidiën auricularioid, 90-300 \times 7-12 μm (fide Jülich 1984), zeer gemakkelijk fragmenterend ter hoogte van de dwarse septen. Sporen cilindrisch tot wat allantoid, 25-37(48) \times 6-7(9) μm (Jülich 1984).

Onderzocht materiaal: prov. Oost-Vlaanderen, Poeke, kasteeldomein, D2.25.24, 07-04-2005, leg. J. Schoutteten, herbarium J. Schoutteten/05/067.

Door het taaie karakter en de broosheid van zowel hyfen als basidiën, was het onmogelijk om deze beschrijving volledig te documenteren en konden slechts benaderende afmetingen gesuggereerd worden. Aanvankelijk werd er even gedacht (J.S.) aan één of andere *Septobasidium* Pat. Dit genus bevat echter meer zuidse soorten. Volgens Oberwinkler et al. (1990) vertoont *Septobasidium* verscheidene overeenkomsten met de beschreven soort. De capaciteit van *Platygløea disciformis* om schors op te breken wijst o.i. op een mogelijke associatie of parasitisme met een onderliggende Pyrenomycet. De soort komt uitsluitend voor op *Tilia*.

***Exidiopsis griseobrunnea* K. Wells & Raitv.**
Eesti NSV Tead. Akad. Toim., Biol. seer 15(2): 206 (1966)

Vruchtlichaam als een resupinate grijsbruine tot wat olijkleurige, taai gelatineuze wat membraneus uitziende laag op het substraat. Hyfen hyalien, 3-5 µm breed, met gespen en een wat verdikte wand. Hyfidiën wat boomvormig vertakt. Basidiën tremelloïd, ovaal tot clavaat, 11-17 × 7,5-9µm groot, met basale gesp en met 4 sterigmen. Basidiosporen allantoid, 10-15 × 4-5 µm.

Onderzocht materiaal: prov. Oost-Vlaanderen, Ruiselede-Axpoele, D2.15.30, 16-09-2006, leg. J. Schoutteten, herbarium *J. Schoutteten*/06/49. prov. Oost-Vlaanderen, 09-04-2001, Sint Maria-Oudenhove, Kloosterbos, E5.33.43, leg. J. Schoutteten, herbarium *J. Schoutteten*/01/54. prov. West-Vlaanderen, Wingene, Gulke Putten, ca. D2.13.24, 21-10-2006, leg. J. Schoutteten, herbarium *J. Schoutteten*/06/54.

Exidiopsis griseobrunnea ziet er macroscopisch helemaal niet uit als een Heterobasidiomyceet en doet eerder denken aan een gewone korstzwam. Het dikwandige karakter van de hyfen, waardoor het hymenium zeer stevig samenklit, is dan ook hier de reden waarom het maken van een degelijk preparaat wat moeite kost. Blijkbaar is deze uit Rusland beschreven soort minder zeldzaam dan verwacht. Ze werd onlangs ook gevonden in het Groothertogdom Luxemburg (Schultheis, schr. med.)

***Spiculogloea minuta* P. Roberts**
Mycotaxon 63: 204 (1997)

Deze soort werd voorheen reeds besproken in *Sterbeekia* (Van de Put 2005). Onlangs werd nieuw materiaal gevonden in het vruchtlichaam van *Hyphoderma setigerum* (Fr.) Donk. De soort wordt voornamelijk aangetroffen als parasiet in *Tulasnella* (Roberts 1997). Ondanks een zeer overvloedige sporee van de gastheer, konden geen sporen van de *Spiculogloea* gevonden worden.

Onderzocht materiaal: prov. Antwerpen, Zoersel, Zoerselbos, 14-06-2008, leg. K. Van de Put, herbarium KV08.06.14.04.

Dankwoord

Beide auteurs wensen Prof. Dr. A. Verbeken te danken voor het in inkt zetten van de figuren.

Referenties

- BOURDOT H. & GALZIN A. (1927) – Hymenomycètes de France. Hétérobasidiés - Homobasidiés Gymnocarpes. Société Mycologique de France. Paris, ed. J. Cramer.
- GINNS J. & BERNICCHIA A. (2000) – *Filobasidiella lutea*: Parasitism of *Hypochnicium vellereum*. *Karstenia* **40**: 49-51.
- JÜLICH W. (1984) – Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze: Aphylophorales, Heterobasidiomycetes, Gastromycetes. Stuttgart, G. Fischer Verlag.
- OVERWINKLER F., BAUER R. & BANDONI R.J. (1990) – *Colacogloea*: a new genus in the auricularoid Heterobasidiomycetes. *Can. J. Bot.* **68**: 2531-2536
- ROBERTS P. (1997) – New Heterobasidiomycetes from Great Britain. *Mycotaxon* **63**: 195-216.
- SAMPAIO J.P., WEISS M., GADANHO M. & BAUER R. (2002) – New taxa in the Tremellales: *Bulleribasidium oberjochense* gen. et sp. nov., *Papiliotrema bandonii* gen. et sp. nov. and *Fibulobasidium murrhardtense* sp. nov. *Mycologia* **94**: 873-887
- VAN DE PUT K. (2005) – *Zygogloea gemellipara* en *Spiculogloea minuta*: twee interessante heterobasidiomyceten. *Sterbeekia* **25**: 22-24.
- WELLS K. & RAITVIIR A. (1977) – The species of *Exidiopsis* (Tremellaceae) of the U.S.S.R. *Mycologia* **69**: 987-1007.
- WOJEWODA W. (1977) – Flora Polska. Grzyby (Mykota). Tom VIII. Trzęsakowe (Tremellales), Uszakowe (Auriculariales), Czerwcogrzybowe (Septobasidiales). PWN, Warszawa.